

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

srpen 2020

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

i když je angažovanost společnosti v environmentálních aktivitách velmi složité téma, dají se po určitém zjednodušení přece jen vypořádat některé zajímavé souvislosti. Často je rozboru podrobována otázka „proč lidé přírodu (tolik) nechrání?“. Podobně zajímavé je i zamyšlení nad tázáním „proč lidé přírodu (často nevědomky) poškozují?“. I z vlastní zkušenosti mohou

zodpovědně říci, že jen poměrně malá část společnosti je vůči přírodě otevřeně zákeřná nebo ji zcela záměrně ničí za vidinou svého vlastního obohacení. Převážná část ekologických škod vzniká prostřednictvím materiální spotřeby, kdy je přímý viník v dlouhém a složitém mechanismu nekonkretizovatelný.

Z obsahu tohoto čísla:

Smutné chvíle přicházejí.....	2
O jednom z mnoha setkání s panem.....	2
Nejčastější mýty kolem delších trávníků	3
Dobrovolníkem na Slovensku.....	4
Urbex - Místa, která si příroda bere.....	5
Do práce na kole trochu jinak.....	6
Letňáky.....	7
Pačmelák.....	8
Večer s dokumentem - 78. díl.....	8
Pozvánky - srpen 2020.....	9
V sibiřských lesích.....	10
Na procházce s G. K. Chestertonem.....	11
Srpnová krajina Jirky Wagnera.....	12
Potichu se učím říkat krásná jména.....	12
Lehká letní kuchyně.....	13

Pak je tu zcela zvláštní kategorie drobných excesů vůči konkrétním složkám přírody, které izolovaně nejsou závažné, ale v globálním měřítku již představují znatelné poškozování ekosystémů. Vznikají naším neustálým soupeřením s přírodou - jedním z mnoha příkladů je třeba naše většinové počínání při zahrádkaření. Náš neustálý pocit, že musíme naše domnělé konkurenty eliminovat a své okolí proměňovat v uhlazené plochy podobné našim domácnostem, má pravděpodobně příčinu v našem odtržení od přírodních dějů. Trendy se však naštěstí mění a můžeme pozorovat silný proud různého „navracení se k přírodě“. Socioložka Hana Librová nazvala současné ekologické tendence paliativní ochranou přírody (tedy jakousi soucitnou péčí před nevyhnutelným koncem). Budme trochu pozitivnější; co třeba naše snahy nazvat „ochranou přírody do té doby, než společnost dostane rozum“? Protože stále věřím, že jestli obroda v této oblasti bude nabývat na síle, třeba jednou příroda získá podobný status, jako mají teď peníze. A pak se na její ochraně všemi dostupnými prostředky shodnou úplně všichni.

Foto Břetislav Kocek

Přejeme příjemně prožitou druhou polovinu prázdnin. Váš Kompost. -jj-

Reakce, příspěvky, odběr: jan.juras@knih-st.cz

Archiv čísel: www.knih-st.cz/kompost

Ohlédnutí

Smutné chvíle přicházejí – dovršila se pouť Ing. Miroslava Treybala

Jsou chvíle, kdy je člověku hodně dobře. Ale jak to tak bývá, často se vzápětí objeví první mráček nějakých problémů nebo nepříjemných zpráv. A tak se stalo, že po návštěvě jednoho moc pěkného lomu, květnatého, s hejny různých lehkokřídлых motýlů a se zajímavým kamením v předhůří Orlických hor nás při návratu na ubytovnu zastihla smutná zpráva. Dozvěděli jsme se, že se 18. 7. dovršila životní pouť pana Ing. Miroslava Treybala. Vzpomínal jsem na něj v poslední době často. A v tom lomu také.

Jako bych byl přenesen do jiného lomu, s jinou horninou, kde jsme s p. Václavem Chánem ochraňovali ohrožené hořce křížaté a jiné vzácné rostliny. A kde se v dobách mého ochrannářského předsedování a brigádníčení objevoval i pan Treybal, ač nejstarší z nás, aby nám pomohl a sám přiložil ruku k dílu. A nebylo to jen tam, kde nabídl svou pomoc. Prostě byl tam, kde jej bylo potřeba.

Znali jsme se s ním od 80. let minulého století. Určitě mně nevymizí z paměti například chvíle, kdy jsme v rámci jím pořádaných poznávacích zájezdů (v kterých navázal na dlouholetou činnost svého otce, profesora strakonického gymnázia) navštívili s ním a jeho rodinou Mariinu skálu v NP České Švýcarsko a společně jsme se potěšili výhledem na malebnou krajinu. Nezapomenu ani na posezení s ním a jeho paní a dcerou nad hrníčkem čaje u nich doma, kdy nám ukazoval své skvělé fotografie a dovolil nám je použít k příležitosti výročí naší Základní organizace ČSOP Strakonice.

Nelze přehlédnout jeho velký podíl, společný s jinými oldtimery, na vybudování jména a určité prestiže naší ZO. Stejně tak jsme mu vděční za základ materiálních prostředků, z kterých naše ZO čerpá dodnes.

Je toho hodně, kde je zaznamenáno jméno pana Treybala v ochrannářské praxi i teorii. Již jsem o tom napsal, před třemi roky, k jeho devadesátinám (viz č. [4/2017](#)). O to smutnější je pomyšlení, že už se neobjeví znenadání někde v krajině a nepomůže nám, jak rukou, tak dobrou radou.

Foto -vh-

Ale třeba tam nahoře, v tom lepším světě, bude dál stát při nás všech lidech, při naší krajině, lesích a pastvinách, vodách, které měl tak rád.

Jsem rád, pane Inženýre, že jsem Vás poznal a že jsem měl tu čest s Vámi spolupracovat. **-vh-**

O jednom z mnoha setkání s panem Treybalem

Za celá dlouhá léta, co jsme se znali s panem Ing. Miroslavem Treybalem, nebylo ani jedno z našich setkání poznamenáno jakoukoliv nespravedlností, nedorozuměním nebo zkrátka čímkoliv nepříjemným. A přitom se nedá říci, že bychom se vídali jen na idylických vzdělávacích akcích. Byly i náročné dobrovolnické práce v terénu, různá složitá jednání a rozhodování, zklamání z neúspěchů a únava všeho druhu. Je toho mnoho, za co jsme vždycky byli a budeme panu Treybalovi vděční, protože málokdo toho udělal pro lidi a pro přírodu tolik, co on, ale pro mě asi hlavní vzpomínkou na něj zůstane právě ta trvalá pohoda s ním spojená a vědomí, že se na něj můžeme vždycky a ve všem spolehnout.

Bylo by těžké vyjmenovat všechno, co by zde mělo být připomenuto. Aspoň zčásti už jsme vám osobnost pana Treybala připomněli v článkách napsaných při příležitosti různých výročí (viz např. [zde](#)), ale napadá mě jedna příhoda, která jej obzvláště dobře charakterizuje, a tak bych se s vámi chtěla podělit o ni. A někteří jste tehdy byli dokonce i při tom.

Mám na mysli jednu z procházek s botanikem panem Václavem Chánem, která se konala před necelými dvaceti lety. Nečekaně se na ní objevil pan Treybal, který s námi jinak při těchto příležitostech obvykle nebýval, přátelsky se s námi všemi pozdravil a pak přešel směrem k čelu našeho početného průvodu. Držel se neustále několik kroků od pana Chána, a když jsme se blížili k místu s výhledem nebo k některému z botanických nalezišť, mírně nás vždycky předběhl a pak na nás počkal. Bylo to velmi nenápadné počínání a nikdo ze skupiny si jej nevšímal, jen my, protože jsme věděli, že panu Chánovi se nedávno silně zhoršil zrak a že tak tak vidí na cestu. Znal všechno, s čím nás chtěl seznámit, tak dokonale, že mu stačilo tu a tam se zastavit na tom pravém místě a ukazovat průhledy do krajiny i drobné květiny pak už jen po paměti, jen se strefit a po cestě je nepřejít. A o to se právě postaral pan

Treybal, tím, jak předváděl nedočkavého posluchače, hledajícího už přede-
dem to zajímavé a pamětihodné. Pro nás byla tím nejpamětihodnějším v
těch chvílích právě tahle jeho neokázalá, taktní solidarita s ochranářským
kolegou - ta úplně samozřejmá snaha pomoci, a přitom to provést tak, aby
si to pan Chán pokud možno ani neuvědomoval a aby mu to nepřipomí-
nalo jeho hendikep. Říkali jsme si tehdy, jaké štěstí mají strakoničtí skauti, že
mají mezi svými vedoucími osobnostmi někoho takového. A jaké štěstí má-
me i my v naší ZO, v níž byl pan Treybal jedním ze zakládajících a z nejpra-
covitějších členů.

Panu Chánovi se tehdy nemoc očí po čase aspoň trochu vylepšila a akce s
ním pokračovaly zase v původním duchu. A i z manželů Treybalových jsme
měli vždycky radost, jak jim zdraví ještě i ve vysokém věku slouží docela
dobře. Bylo to jistě mimo jiné i tím, jak při péči o rodinu a o celé okolí dbali
zároveň i sami na sebe - nezapomínali na aktivní odpočinek a na to, že čin-
nosti je nutné střídat. Tak podobně, jako se to děje i v přírodě. A věříme,
že pana Treybala, celoživotního ochranáře a skauta, těšily i zprávy o pokračování
jím započatých činností. Vždy se o ně čile zajímal a byl ochotný
svým následovníkům i všemožně pomáhat. Není divu, že kamkoliv se v okolí Strakonice
vypravíme, všude se nám vybavují vzpomínky na společné zážitky. A tak to bude i dál...
-ah-

Na PP Přeštická pastvina, foto -vh-

Překopávky

Nejčastější mýty kolem delších trávníků

O alternativních způsobech péče o (městské) trávnický jsme se vyjadřovali v několika minulých číslech. Jsme moc rádi, že se
téma dostává nejen do širokého povědomí veřejnosti, ale že je řešeno i lidmi, kteří mohou do faktického režimu jejich údrž-
by promlouvat nejvíce - tedy zejména městskými úředníky. To, co byla před pár lety pouze teoretická vize, stává se v někte-
rých městech běžnou součástí života a dokonce i prestižní záležitostí. Pokud něco stojí masivnějšímu rozšíření přírodě blíz-
kého obhospodařování městských ploch v cestě, pak je to ještě stále konzervativní postoj velké části laické veřejnosti. Inu,
zvyk je železná košile a ve chvíli, kdy si naše oko na něco po dlouhých letech zvykne, je těžké to pak změnit.

Je velmi zajímavé zamyslet se nad tím, jak onen návyk ošetřovat travnaté plochy ve městech i jinde do podoby golfových
hřišť vlastně vznikl. Jde o jednu z těch estetických anomálií (podobně jako třeba sterilní smrkové monokultury), kdy něco
jinak v přírodě nepřirozeného vnímáme jako líbivé? S výjimkou pobytových trávníků a jiných užitkových ploch vlastně ani
neexistuje relevantní důvod udržovat je v podobě krátce střížených a druhově ochuzených koberců. Možná se jedná o typic-
ký příklad kolektivně sdílené víry, kdy v nás hluk sekačky od sousedů vzbuzuje představu, že správná zahrada musí nabývat
parametrů fotbalového hřiště. A tak se tento zvyk od dob vynálezu motorové sekačky a zahradního traktůrku šíří a předává
z generace na generaci. O to je samozřejmě těžší bojovat proti takovému stereotypu alternativou. Jako u mnoha jiných věcí
se bráníme jinému náhledu udržováním obvyklé sady mýtů a zakořeněných představ, které pak komplikují systémové změ-
ny např. na úrovni měst. V minulých letech nás správným směrem popostrčily velmi horké a suché periody, které nakrátko
sekané trávnický na mnoha místech proměnily v mrtvá a prašná žlutá strniště.

V červenci jsem měl možnost navštívit exkurzi v Českých Budějovicích, která nás zavedla do míst dobrých i špatných příkladů
péče o městské trávnický. Hodně se diskutovalo právě o nejčastějších argumentech proti úpravám běžných sečí. O ty nejpod-
statnější bych se rád podělil.

Sekat méně neznamená nesekat vůbec. V první řadě je třeba vyvrátit poměrně rozšířenou představu, že úprava sečí vyústí
až v neudržovanou plochu ponechanou ladem. To určitě není záměrem. Takový zásah by navíc biodiverzitu nikterak nepod-
pořil. Spíše naopak - v plochách by začaly převládat některé mohutné a ruderální druhy rostlin, později by se přidaly i nálety
dřevin a takové místo by degradovalo. Určitý režim sečí je nutný, jde hlavně o jeho úpravu z hlediska frekvence, rozložení,
případně i výšky. Doplnkově pak výsev nebo dosev nejrůznějších prvků a směsí.

Jsou vyšší trávnický zdrojem alergenů? Tuto obavu lze velmi dobře argumentačně vyvrátit. Pokud se bavíme o pylových
alergiích, jde nám zejména o pyly trav. Změna frekvence sečí s jedním časným jarním zásahem a vynecháním některých dal-
ších podporuje zejména dvouděložné druhy bylin a naopak trávy potlačuje. Výsledkem je pak jejich menší zastoupení v tráv-
nících. Podstatnou souvislostí je však to, že pyly trav se vzduchem přenášejí na mno-
hakilometrové vzdálenosti a většina alergenů tak do městského ovzduší přichází z

okolní krajiny. Na alergie má tak způsob péče o městské trávníky spíše menší vliv.

Klíšťata. Poměrně silný evergreen v travních diskuzích. Ve skutečnosti však nebylo prokázáno, že by jejich početnost souvisela se způsobem ošetřování trávníků. Stejně (a veskrze nízké) počty byly nalezeny jak na krátce střižených, tak i v odrostlejších plochách. Podobné je to s "obávanými" včelami. Ano, kvetoucí plochy přitahují opylovače a kvůli nim to vlastně celé děláme. Na druhou stranu i nižší trávník s velkým zastoupením např. jetele plazivého láká určité množství včel. To určitě

Mozaiková seč u Výstaviště v ČB, foto -jj-

známe každý třeba z koupaliště - nějakému tomu žihadlu se zkrátka čas od času nevyhne. Předpokládám, že hry dětí budou vždy směřovány spíše do intenzivněji udržovaných ploch, kterých je všude dostatek.

poměrně dobře řešitelné převedením ušetřené kapacity do jiných oblastí péče o zeleň (např. zálivky stromů) - a tedy i zachováním rozsahu práce.

Odpadky, psí exkrementy... a další pozůstatky městského života. I když nám může připadat jako nepatřičné argumentovat proti přírodě blízkým opatřením nevhodným chováním konkrétních jedinců, musíme i s tímto důvodem počítat. Na druhou stranu jsou díky vyšším trávníkům tyto vedlejší projevy městského prostředí alespoň po nějakou dobu méně viditelné.

Úbytek sekáčských prací. Většina obcí a měst pro údržbu veřejných ploch najímá soukromé subjekty - fyzické osoby, firmy, technické služby... Při snižování frekvencí sečí klesá i objem nasmlouvané práce, což samozřejmě není v jejich zájmu a mnohdy ani v zájmu zadavatelů těchto zakázek. Komplikace a případný tlak na udržení starých pořádků jsou

Nevezhlednost, nedodělanost. Laickým okem může část veřejnosti vzrostlejší trávníky vnímat jako zanedbané. Pokud jsou plochy lineárně nebo pravouhle vymezené, mohou se také jevit jako nedodělky. V prvním případě pomůže dlouhodobá osvěta, velmi vhodné jsou také informační tabulky přímo na místě. V tom druhém pak se doporučuje např. mozaikové seče zakládat v přirozených (zaoblených) tvarech, které se více jeví jako záměr. -jj-

Dobrovolníkem na Slovensku – pomoz chránit medvědy a vlky

Mnoho lidí rádo vyráží do přírody za krásou krajiny a šancí vidět volně žijící zvířata. Ve většině případů se vydávají po turistických stezkách, které křížují národní parky a chráněné krajinné oblasti. Kromě dobrého pocitu a fyzického výkonu však těmto výpravám do přírody chybí prospěšnost celku, tedy přírodě.

Spolek Prales dětem dokázal v posledních letech nabídnout lidem unikátní dobrovolnický program Green & Blue na Sumatře v Indonésii, kam jezdí posledních pět let každoročně až 150 dobrovolníků pomáhat chránit deštný prales v česko-slovensko-indonéské rezervaci Green Life a čistit pláže a želví kladiště v souostroví Pulau Banyak v Indickém oceánu. Mnoho lidí by se rádo stalo dobrovolníky, ale vzdálenost či finanční náročnost jim to zatím neumožňuje. V současné době nám to komplikuje též covidové šílenství, které velmi nebezpečně omezuje nejen lidské svobody, ale také ochranu přírody. Kam je tedy možné se vydat za dobrovolnictvím v ochraně přírody nyní a nemuset letět přes půl světa?

V roce 2017 spolek Prales dětem zahájil monitoring medvědů hnědých na Slovensku v Kremnických vrších. Veškerá data získaná z fotopastí byla určena pro tvorbu výchovně vzdělávacích a motivačních filmů v rámci školního projektu Nejbohatší ekosystémy planety Země (NEPZ). Od roku 2019 jsme zahájili první společné monitorovací aktivity a spolupráci s rangery NP Nízke Tatry (NAPANT) a pokračovali jsme úspěšně v Kremnických vrších.

Foto Zuzana Koloušková

Rok 2020 se stal zlomovým a my jsme měli možnost otevřít oficiální spolupráci na monitoringu velkých šelem na Slovensku. V červnu 2020 byla podepsána dohoda o spolupráci se Státní ochranou přírody Slovenska (ŠOP SR) v Banské Bystrici a 30. června jsme prošli závěrečným školením na

sběr DNA vzorků trusu a srsti medvědů hnědých a vlků dravých v Ďumbierských Tatrách a jejich ochranné zóně a samozřejmě v Kremnických vrších. Námi monitorovaná území mají rozlohu více než 1500 km². Smlouva o spolupráci platí do konce roku 2021 a rozhodně budeme chtít pokračovat. Naším hlavním úkolem je získat co největší množství dat z fotopastí pro systematický monitoring výskytu medvědů a vlků, včetně sběru DNA vzorků a též vzorků na rozbor potravy těchto velkých šelem. V červenci 2020 na setkání a školení slovenských strážců přírody jsme dohodli další spolupráci s vedením CHKO Štiavnické vrchy.

Jak sami vidíte, jedná se o velmi zajímavý program, který nazýváme Oko medvěda. Tento program je součástí našeho světového monitorovacího projektu Oko Země, který jsme v listopadu 2019 prezentovali na 9. světovém kongresu rangerů IRF v Nepálu a nutno podotknout, že úspěšně. Našími dalšími programy je Oko tygra na Sumatře, Oko nosorožce v Ugandě (ten

Foto Zuzana Koloušková

za úkol kontrolovat data z fotopastí a provádět sběr trusu a srsti medvědů a vlků, pokud se zadaří. Tyto DNA vzorky jsou umísťovány do mrazáku a jednou za dva měsíce odevzdávány na ŠOP SR v Banské Bystrici. Aktuální termíny dobrovolnických programů jsou 5. - 12. 9., 24. - 31. 10. 2020 a 27. 3. - 3. 4., 12. - 19. 6. 2021. Cena je 195 Euro, dopravu si hradí každý dobrovolník sám. Cílová stanice vlakem či autobusem je Žiar nad Hronom, kde čeká na dobrovolníky auto. V případě vlastní dopravy je cílovou destinací obec Piteľová.

Naší hlavní činností je tedy monitoring, abychom přispěli k mnohem lepšímu určení počtu medvědů na Slovensku a též, aby bylo možno argumentovat pastevcům a myslivcům, když útočí na velké šelmy ve vztahu k tomu, že napadají hospodářská zvířata - poněvadž právě vzorky na rozbor potravy ukazují, čím se ve skutečnosti vlci a medvědi v monitorovaných oblastech živí. Naše aktivní přítomnost v terénu též pomáhá odhalovat ilegální lov a nezákonné dřevorubectví, což je velice důležité.

Pokud hledáte smyslupný důvod pro výpravy do přírody a není to jen hltání kilometrů, výhledy a převýšení, tak tohle je skvělá cesta spolupráce. Staňte se užitečnými pro slovenskou přírodu, která je pro nás Čechy a Moraváky tou nejbližší divočinou od naší vlasti. Nevím, jak vy, ale já se narodil ještě v Československu a slovenská příroda pro mě byla od malička symbolem divokosti, kdy k tomu značnou měrou přispívala právě přítomnost medvědů a vlků. Připojte se k nám a pomozte tyto úchvatné lesní bytosti chránit, staňte se dobrovolníky programu Oko medvěda. **Milan Jегlík**

Více informací: www.justicefornature.org; www.nepz.cz

Urbex - Místa, která si příroda bere zpět (10.)

Pro pravděpodobný závěr miniseriálu jsem si zvolil nejznámější, možná největší a také ne příliš starý urbex ze strakonického okresu. Objekt, který si za svého fungování zahrál v trilogii Slunce, seno, ... Ano, jedná se o areál volyňské školy v přírodě, která byla za svého času velmi moderním místem poskytujícím rozsáhlé ubytovací kapacity v srdci jižních Čech. Kapacity pro revitalizaci plic dětí stížených znečištěným severočeským prostředím skomírajícího komunistického režimu. Areál školy v přírodě fungoval ještě mnoho porevolučních let, ale tahanice o prodej objektu a změny v soukromém vlastnictví jej uvrhly do procesu postupného rozkladu. Jedním z důvodů úpadku podobných zařízení bylo také v průběhu 90. let radikální seškrtávání peněz pro podporu těchto pobytových aktivit.

Jestli je na volyňské škole v přírodě něco opravdu dobře patrné, pak je to neuvěřitelná rychlost, kterou dokázala příroda za nějakých 15-20 let objekt z velké části pohltnout. Což nám znovu dokazuje její nespoutanou sílu a je vlastně jedním z důvodů, proč jsem si zrovna toto místo vybral do samotného závěru seriálu. Velmi výmluvně totiž také vykresluje paradox dnešních brownfieldů. Málokdo má odvahu investovat nemalé částky na jejich rekonstrukci, ale přesto se zuby nehty brání jejich jakémukoli jinému využití.

Vlastně celé povídání o tomto urbexu mělo vypadat trochu jinak. Inspirován pojednáním pana Zimy, který si vzal na starost předminulý díl ([zde](#)), jsem se chtěl vydat do areálu a zmapovat flóru zdejších venkovních prostranství. Do volyňské školy v přírodě jsem měl možnost nahlédnout již dříve. V říjnu 2015 tady spolek Volyň v dolyně uspořádal architektonickou exkurzi; již tenkrát místo vyzařovalo silnou urbexovou atmosférou. Od té doby se však situace změnila. Po několika telefonátech se správci areálu jsem odešel s nepořízenou. Nebyl mi do něj umožněn vstup ani pro tyto bohubilé účely. Majitelé si prý nepřejí stav objektů zveřejňovat (i když je z internetu dobře znám). Tak musím zvládnout sestavit stručný text z informací dostupných na internetu a z vlastních vzpomínek.

Pokud chcete nahlédnout do interiérů bývalé školy v přírodě, máte tu možnost prostřednictvím videa jednoho z urbexových nadšenců a jeho pravděpodobně nelegální návštěvy místa - [zde](#).

Několik fotografií venkovních prostor je k dispozici z výše zmiňované exkurze [zde](#) nebo [zde](#). V živé paměti mi z této akce zůstaly obrázky míst, která si příroda bere velmi rychle zpět. Porosty dřívě udržovaných svíd a skalníků pohlcující zídky, chodníky a záhony. Mladé břízy, borovice a javory lámající dlažbu, schody a okrasné betonové nádrže na hlavní promenádě. Houštiny polykající spojovací chodníčky a stromy dorůstající výšky většiny budov. Listí nafoukané ke vstupním dveřím tělocvičny a učeben. Pokud by někdo chtěl točit nový postapokalyptický film nebo seriál, tohle by byla vhodná a rozsáhlá lokace; v sychravém podzimu navíc s jedinečnou atmosférou.

O areálu volyňské školy v přírodě se více dočtete na serveru [prazdnedomy.cz](#) (viz [zde](#)). Jedna z budov v současnosti slouží jako turistická ubytovna. Proveditelnosti megalomanských plánů na zařízení pro seniory, ženskou věznicí nebo školící středisko Severoatlantické aliance už asi věří málokdo. Navíc každý další rok chátrání podobnou uvažovanou investicí rapidně prodražuje. A to je Achillova pata všech podobných případů. Celková rekonstrukce pro developerský záměr je finančně nedosažitelná, navíc vždy existuje možnost cokoli vystavět za zlomek ceny na zelené louce a v lukrativnějším místě. Naproti tomu na komunitní nebo sociální využití takových nemovitostí majitel nikdy nekývne, protože mu nepřinese kýžený profit. Tak raději volí pomalou agónii. Hlavně podobu a rozkladné procesy v místě nikde nestavět na odív - tak jako bylo sděleno mně. Pro přírodu přebírající nad areálem vládu zatím dobře. Jednoho dne se však může stát, že sem branami vjedou buldozery a pod jejich radlicemi zmizí vše přírodní i člověkem vytvořené. Protože to bude poslední zbývající možnost, jak s takovým místem naložit. -jj-

Areál volyňské školy v přírodě zachycený dronem, foto Pavel Křížek

Do práce na kole tak trochu jinak

V čísle [5/2020](#) měsíčníku Kompost jste se mohli dozvědět o druhém ročníku kampaně Do práce na kole, která doznala vzhledem k situaci kolem COVID-19 změn. V letošním ročníku se tak kampaň stala největším národním teambuildingem zaměřeným proti „blbě náladě“. Kvůli uzavřeným školám se Do školy na kole přesunulo až do dalšího roku.

Kampaň, stejně tak jako v minulém roce, probíhala v průběhu měsíce května. Všichni účastníci, kteří byli nuceni zůstat na home office, měli možnost zapisovat si jízdy na nákup nebo výlet do přírody anebo si mohli zapisovat cvičení doma. Vše pro to, aby si udrželi fyzickou i psychickou pohodu v časech karantény.

Ti, kteří se nebáli vyjít z domovů, měli možnost navštívit celkem 15 akcí na triko. Stejně tak jako v minulém roce se podařilo zajistit pro všechny účastníky kampaně měsíční vstup zdarma do FIT-NESS OSTROV, dále pořádnou porci polévky od ZEMĚDARu, kávu zdarma a slevu 20 % na balenou zrnkovou kávu každou středu v měsíci z lokální pražírny Café Monte Cintu v Radošovicích, slevu 10 % ve zdravých potravinách Ječmínek, kapsičku zdarma a balíček zdarma k nákupu v BEZINCE. Nováčkem kampaně byly Máciný Naminy (bezlepkové, bezvaječné a bezlaktózové dorty). Poslední akci na triko si vzaly na triko džemy a marmelády Od Sedláčků.

Celkový počet účastníků ve Strakonících a z přilehlých měst a vesniček byl 32. Z toho Do práce na kole, aktivně jezdících a vyplňujících bylo 22. Celkem naježdili 5 773 km. Tímto se ušetřilo 773 596 g CO₂ (pokud bychom jezdili automobilem s naftovým motorem), není to báječné?

Kampaň vyvrcholila závěrečným večírkem, který se opět konal v hospůdce Ostrov na Podskalí, 25. 6. od 17:00. Hlavním hostem večírku byla Ing. Jana Pichlíková, evropská šampionka v kategorii žen ve věku 30–34 let v terénním triatlonu XTERRA Czech 2019, vítězka Českého poháru maratonů a vicemistryně ČR ve stejné MTB disciplíně. Dvě sezony před se honosila mimo jiné titulem mistryně ČR.

Po rozhovoru se přešlo k vyhlášení a losovaly se hodnotné ceny za pravidelné dojíždění nad 66 % a 99 %. Vítězi byli:

Foto Florián Pešek

Výkonnost pro dobrou věc – Michal Pejchal s výkonem 1 137,1 km

Běhej pro dobrou věc – Ivona Procházková s výkonem 141,3 km

V kategorii pravidelnosti týmů v dojíždění (nad 66 %) se umístili:

1. Nadšenci jedou se 100 %
2. Oujezdo s 96,2 %
3. Dream-team s 89,4 %

Navíc, oproti národnímu vyhlášení, se ve Strakonici opět vyhlásil ještě rodinný tým, který se skládal z babičky a dědečka (tým Nadšenci), jejich dcery (z týmu Dubová prkynka) a dceřina syna (Bráchové na smrt!!). Cyklozaměstnavatel za Strakonice nebyl vyhlášen, protože dotazník byl odevzdán pouze za společnost ERA a.s., která se vyhlášením, jako lokální partner, nemůže zúčastnit. Koloběžku KOSTKA

MAX TOUR G6 vyhrála losem Ivona Procházková se 100 % pravidelností. Ještě jednou všem oceněným gratuluji.

Na závěr mi dovoluje kampaň shrnout a zhodnotit pár slovy. Letošní ročník byl zatěžkávací zkouškou nás všech. Účastníků, sponzorů, organizátora a všech ostatních, kteří se na kampani podíleli. Děkuji, že jste s námi v kampani vydrželi i přes nepříznivé podmínky a budu pevně věřit, že se ve zdraví a v plné síle setkáme i v tom příštím, třetím ročníku. Ráda bych závěrem popřála všem cyklistům další bezpečně najeté kilometry, a to nejenom ty do práce, ale i ty v přírodě. Přeji vám všem, abyste se na silnicích i nadále potkávali s tolerantními a ohleduplnými řidiči. Mějte báječné léto! **Andrea Sedláčková**

Letňáky

V první polovině minulého století byl nejrozšířenějším lením jablkem **Astrachán bílý**, byl ale více známý pod názvy Žitňák, Žitnavka, Ječné, Ječniště - podle obilí, které se v dané oblasti v té době sklízelo. Oblíbený byl pro svou nenáročnost na podmínky a odolnost jak proti chorobám, tak i proti mrazu a větru. Jako pravé ruské jablko má schopnost růst všude od nížin až po 800 metrů nad mořem. Dnes už se ale tato odrůda najde v Čechách jen vzácně. Jablko to není obzvláště krásné, chuti je navinulé, ale má jednu unikátní vlastnost – takzvané sklovatění, nebo zledovatění: slupka a dužnina vypadají jakoby namrzle – sklovitě. Když tato jablka jen lehce povaříme, udělají rosol, jenž pak stačí osladit a přidat šťávu z malin nebo borůvek – a je z toho vynikající pochoutka! Plody na stromě dobře drží – ani přezrálé nepadají.

Astrachán bílý, Borovinka, foto Dana Kindlmannová

O týden později dozrává krásné letní jablko

Charlamowski, které je v Čechách známé pod názvem **Borovinka**. Také toto je stará ruská odrůda, roste dobře, je nenáročná a mrazuvzdorná. Plodů nemá mnoho, ale jsou překrásné, velké, pravidelné a nádherně žíhané. Chuti jsou křupavé, šťavnaté, sladce navinulé. Tato odrůda je dobrým opylovačem, roste bujně a má sklony k zahušťování koruny. Je u ní proto potřeba provádět letní řez - vystříhávat letorosty, nejlépe v červnu, v červenci i po odplození v srpnu, ale nejpozději do 15. srpna, aby se rány stačily před zimou zacelit.

Mým oblíbeným letním jablkem je ale **Breandův Imperial**. Tato jablka jsem našla na polosuché jabloni ve vedlejší obci u cesty a dlouho jsem je nedokázala určit. Odpovídající popis jsem našla až v knize Josefa Vaňka: Lidová pomologie VII. Druhá stovka jablek - novinky. Méně vzrůstné stromy s kulovitou korunou. Plody menší až střední, pravidelně kulovité, sytě karmínově červené, s lesklou slupkou a bílými lenticelami. Dužninu mají žlutavě bílou, pod

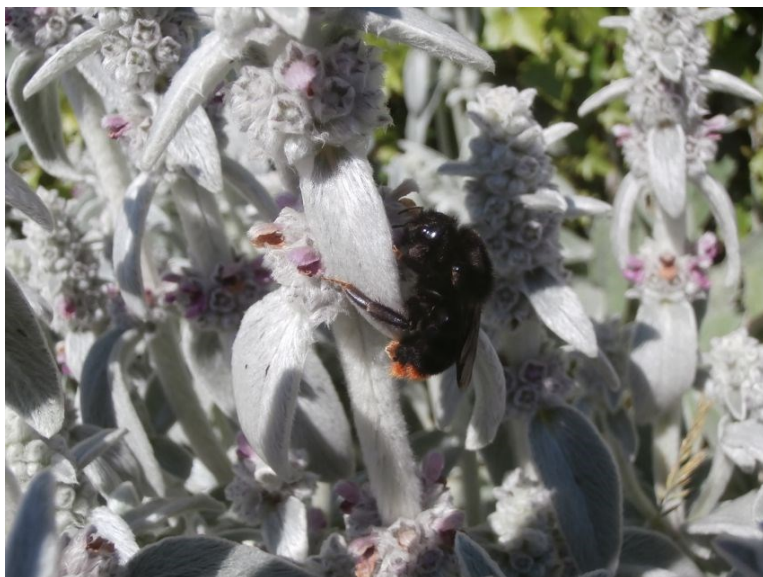
Breandův Imperial, Frassovo letní, foto Dana Kindlmannová

velmi dobrou letní odrůdu vhodnou k přímému konzumu a pro pěstování v malých zahradách.

Mezi staré odrůdy v srpnu dozrávající patří i klasický "Letňák" – Průsvitné žluté. Velmi podobné, ale mnohem lepší, je **Frassovo letní**. Tato odrůda nepřeplozuje a jablka má vždy velká, s jemně načervenalým líčkem. Plody nevadnou, nemoučnatí, nepadají. Dužnina vydrží šťavnatá, sladce navinulá a křupavá až do konce srpna. Stromy nerostou tolik do šíře jako Průsvitné, ale kolmo do výše, kde později vytvoří vysoce kulovitou korunu. Tuto odrůdu vyšlechtil v Německu v Balinenu ve farní zahradě děkan Fraas a Jan Říha o něm píše, že se mu žádné jiné jablko současně zrající, co se do velikosti, sličného zevnějšku i chuti nevyrovná. **Dana Kindlmannová**

Pačmelák

Když jsem se 12. 6. 2020 šla v Horažďovicích podívat na porosty čistce vlnatého, který je oblíbený u včel vlnařek obecných (viz [Kompost č. 8/2014](#)) a kromě nich jsem zde viděla jednu také včelu drvodělku ([Kompost č. 8/2018](#)), tentokrát zde poletoval velký tmavý čmelák s červeným koncem zadečku. Byl trochu divný, protože neměl křídla průsvitná, ale tmavá. To je znakem pačmeláků. Jedná se o parazity, a proto postrádají kastu dělnic. Samičky nemají sběrací košíčky a nejsou schopny sbírat pyl. Dokážou sice krmit své larvy, ale péči o ně přenechávají raději dělnicím svého hostitele. Ze zimního spánku se probouzejí až tehdy, když už královna hostitelského druhu čmeláka vychovala první generace dělnic. Hnízdo napadnou, královnu oslabí nebo zabijí a přinutí dělnice, aby se staraly i o jejich potomstvo, což jsou další pačmeláci královny a samci. Královny pačmeláků mají robustnější konstrukci těla než královny čmeláků. Stejně jako jejich hostitelé mají žihadlo. V ČR je popsáno 9 druhů pačmeláků. Na fotce je pačmelák cizopasný (*Bombus ruderis*), který se podobá svému nejčastějšímu hostiteli čmeláku skalnímu (*Bombus lapidarius*). V případě nedostatku čmeláka skalního parazituje i u jiných druhů čmeláků. Po čmeláčích hnízdech pátrá od konce května. Vyskytuje se do konce července, od srpna zastihneme jen mladé samičky, které přezimují. U nás je v místech s čmelákem skalním velmi hojný. Zajímavé je, že při letu má vydávat silný, chrčivý, hluboký tón. **Eva Legátová**

Samička pačmeláka cizopasného, foto Eva Legátová

Další informace o čmeláčích: Marcel Kraus: „Jak chovám čmeláky“ v Kompostu [č. 7/2017](#) a [8/2017](#).

Použitá literatura:

MACEK J., STRAKA J., BOGUSCH P., DVOŘÁK L., BEZDĚČKA P., TYRNER P.: Blanokřídli České republiky I., Academia, Praha, 2010.

STUHL, M., SLAVÍK, J., ČÍZEK, J., PTÁČEK, V., VOTAVOVÁ, A., DOBRÝ, P.: Čmeláci. Chov a podpora čmeláků na zahrádkách i ve městě, Tribun EU, Brno, 2016.

Večer s dokumentem – 78. díl - Nebe a led

K tématu globální změny klimatu směřovalo již několik pokračování našeho seriálu. V dnešním zastavení se podíváme na samotný počátek studia tohoto jevu. V roce 1956 se 23letý francouzský student Claude Lorius vydává na expedici do Antarktidy, aby se zde pustil do bádání, které později ovlivní celou jeho vědeckou kariéru i život.

Dokument Nebe a led je životopisným snímkem popisujícím vědeckou práci ve velmi

náročných polárních podmínkách i výstupy jednotlivých výzkumů a jejich dopady na lidskou společnost. Vypráví příběh člověka, který se k první polární výpravě připojuje víceméně náhodou, ale je tímto zážitkem zcela pohlcen. Claude Lorius stojí na počátku objevu antropogenního vlivu na zemské klima. A i když prožil naplňující a dobrodružný život, na jeho sklonku přece jen sentimentálně hodnotí velmi malý vliv svých průlomových objevů na hospodářské směřování lidské společnosti. Tedy příběh, který se v mnoha podobách odehrává již několik desítek let.

Již při první expedici v roce 1956 jsou načrtnuty některé metody zkoumání vývoje zemského klimatu v minulosti na základě fyzikálních vlastností sněhu a ledu v různých hloubkách. Tyto postupy jsou při dalších expedicích zdokonalovány. Nejprve je

Claude Lorius, foto CCO

podle těchto parametrů retrospektivně popsán vývoj globálních teplot, posléze se rozborem bublinek vzduchu „uvíznutých“ v ledu daří velmi přesně určit složení atmosféry v minulosti. Při prvních výzkumech jsou provedeny vrty do hloubky zhruba 900 m. Kromě vývoje teplot a složení vzduchu je na základě izotopových rozpadů zachycen i veškerý antropogenní radioaktivní spád, včetně např. výbuchů v Nagasaki a Hirošimě.

V 70. letech Claude Lorius jako jeden z prvních vědců začíná upozorňovat na vliv člověka na složení atmosféry (produkcí skleníkových plynů) a nárůst globálních teplot v příčinné souvislosti. Vyústěním však kromě nástupu pravidelných mezinárodních konferencí v 90. letech není téměř žádná konkrétní akce.

Dalším velkým vědeckým počinem je expedice na stanici Vostok, kde se takřka uprostřed studené války odehrává ojedinělý vědecký projekt, na kterém spolupracují ruští, američtí a evropští glaciologové. Výsledkem jsou vrty do hloubky ledu přes 2000, později až do 3600 metrů. Člověk tak velmi přesně zmapoval vývoj klimatu za posledních zhruba 420 000 let. Jsou odhaleny přibližně 100 000 let trvající a pravidelně se opakující doby ledové s asi 20 000 let dlouhými dobami meziledovými. Na základě tohoto pravidelného kolísání je poměrně přesně odhadnut současný vliv lidské činnosti na globální klima.

Dokument Nebe a led, který je ke zhlédnutí [zde](#), nemá ambice přimět společnost ke změně hospodářského kurzu. Přináší však velmi zajímavý příběh o počátcích bádání v této oblasti. Obrázek o tom, jestli je politická odpověď na z ledu vydobyté údaje adekvátní, si už může každý udělat sám. -jj-

Pozvánky - srpen 2020

Pobočka ŠK Za Parkem zve:

Středechní zastavení

ST 5. 8.: Sdílení, ztišení, inspirace. Krátké poetické ukázky, tentokrát např. z díla Jiřího Žáčka. Sraz v 16:30 před pobočkou Za Parkem, po dohodě lze jít dovnitř, ale i ven.

Výlet na Volarsko

NE 9. 8.: Sraz v 7:00 před nádražím ČD. V 7:10 odjezd **do Pěkné** (s přesedáním ve Volarech a Černém Kříži), kde na nás bude v 9:30 čekat šumavský průvodce Ing. Josef Pecka (poplatek 100,- Kč, až na místě). Půjdeme po zpevněných stezkách okolím bývalých Jodlových Chalup a Horní Sněžné (cca 15 km). Cestou ptáci, květena a hmyz Vltavského luhu a prameniště Blanice. Zpět jede z Volar vlak každé dvě hodiny, např. v 16:47. Více v ŠK a na www.csop-strakonice.net.

Výstavky

Výstavka „12 let činnosti strakonických MOPíků-Ledňáčků“. Dále výstavka rostlin na určování (nejen s pomocí knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně v Husově ul. č. 380. **Pokračují i dlouhodobé akce – Místa s přírodními zajímavostmi, Nejlepší knihy** aj. Více na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz). -ah-

Výstava: Kartografická vizualizace středního Pootaví

1. 7. – 31. 8. – Petra Pasovská: Kartografická vizualizace středního Pootaví. Vstupní hala ŠK, otevřeno ve výpůjční době ŠK.

Drobné smetí

Jaromír Bláha oslavil padesátiny

Jedna z nejvýraznějších postav českého environmentálního hnutí oslavila v červenci 50. narozeniny. Laureát ceny Josefa Vavrouška za dlouhodobý přínos v oblasti životního prostředí se věnuje zejména oblasti lesnictví. Některé z textů, které napsal pro časopis 7. generace, si můžete projít [zde](#).

Ministerstvo zemědělství se začne zabývat melioracemi

MZe představilo dlouhodobý plán, podle kterého by mělo dojít k úpravě velké části meliorací tak, aby neškodily půdě a krajině - především vysušováním. V prvních fázích půjde zejména o jejich důkladné zmapování. Více se dočtete [zde](#). -jj-

Literární okno

V sibiřských lesích

„Opustil jsem hrobku města a šest měsíců žil v chrámu tajgy. Šest měsíců jako celý život.“

Když jsem na doporučení otevřel knihu francouzského spisovatele a cestovatele Sylvaina Tessona, vůbec jsem netušil, do čeho vlastně jdu. Recenze byly rozporuplné, takřka ode zdi ke zdi. Znáte to, někdy chemie mezi spisovatelem a čtenářem proběhne, jindy zase vůbec ne. Další z řady survival knih o rádoby útěku z civilizace, kterých přeci jen za poslední léta pár bylo, říkal jsem si. Chyba lávky. Za sebe můžu říci, že jsem se tedy na text napojil dokonale a půl rok v sibiřských lesích prožil o jednom letním víkendu.

Děj není nikterak zamotaný. Autor – vypravěč – odjíždí do chaty na břehu jezera Bajkal, aby zde v téměř úplné izolaci nejen přežil, ale obohatil své nitro o odpovědi na některé otázky, které v hluku velkoměsta zůstávaly bez odpovědí. Několik dní cesty od nejbližších stop civilizace, kde mu společnost dělají pouze divoká zvířata, ojedinělé návštěvy a později dva psi, s velkou zásobou vodky a knih se pouští do rozjímání o životě. Deníkové zápisky jsou pestrou směsicí poutavých postřehů z pozorování krajiny a přírodních dějů, popisů každodenních činností, filozofických úvah a vsuvek literárních velikánů. Sylvain jim sám zdatně sekunduje a přihazuje strohé, ale až neuvěřitelně výstižné postřehy, podobnosti a symboly. Zbavuje se balastu všedních dnů a nepotřebných činností ve městě jako slupek cibule a stává se obrazem poustevníka, který prožil to, k čemu mnozí mystikové za celý život pouze směřují. Thoreau 21. století je asi příliš silné označení, ale přesto se mnoho společného najde.

Jelikož objem výpisků, které jsem při četbě vytvořil, mnohonásobně překračuje rozsah tohoto článku, uvedu jenom několik ukázek. Velká část z nich osciluje mezi oslavami „chaty“ (středobodu samoty, osamělosti i samostatnosti člověka v divočině), čistě přírodní lyrikou, environmentální kritikou (nakolik k tak vzdálenému místu doléhá destruktivnost lidské společnosti a nakolik je to možné řešit únikem) a čistě osobními úvahami o přírodní člověčí podstatě a času.

„Chata je dokonalý terén k budování života na základě luxusní střídmosti. Střídmost poustevníka spočívá v nezahlcování se předměty ani svými bližními. Ve zbavení se závislosti na svých dřívějších potřebách.“

„Život v lesích není řešením ekologických problémů. Jako fenomén má dvojsečný efekt. Masy lidí uchylující se do hlubokých lesů by s sebou přinesly všechno zlo, před kterým si myslí, že odchodem z města unikají.“

„Ve světě, kde není co dělat, si můžu dělat, co chci.“

„Měl jsem za to, že na zaznamenávání seismografických údajů o duši není v životě místo. Tady, ve slepém tichu, mám čas všimnout si jemných nuancí vlastní tektoniky. Poustevníka napadá otázka: můžeme snést sami sebe?“

„Život v chatě je možná ústup. Ale třeba je v tom ústupu i pokrok?“

„Poustevník popírá povolání člověka k budování civilizace, stává se její živoucí kritikou. Špiní společenskou smlouvu.“

„Lidský dav ve městě může přežít jen v případě, že zákony usměrňují jeho výstřelky a omezují jeho potřeby.“

„Po jezeře se rozkládá sestupující stín, okusuje bílou pláň a zakrývá burjatské hory, které si na opačném břehu libovaly v přesvědčení, že soumrak se jich netýká.“

„Skutečnost se drtí o displeje. Svět posedlý obrazy se připravuje o ochutnávky tajemných výparů života.“

„Nedivme se úzkosti průmyslových bytostí, když náraz pochopí, že divočina se bez nich snadno obejde... Kdo miluje přírodu pro její vlastní hodnoty a nikoli pro dobrodíní, které nabízí?“

„Konzumní společnost je do jisté míry nepoctivý termín, výplod fantazie dospělých dětí zklamaných z toho, že byly příliš rozmazlovány. Nemají sílu začít žít jinak a sní o tom, že je někdo ke střídmosti donutí.“

„Když zúžíme škálu svých činností, každou zkušenost prožíváme hlouběji.“

„Mezi tužbou a nostalgií je bod, který se jmenuje přítomnost. Měli bychom trénovat rovnováhu, abychom se na něm udrželi jako žongléři, kteří víří míčky a balancují přitom na hrdle lahve. Psi to dokážou.“

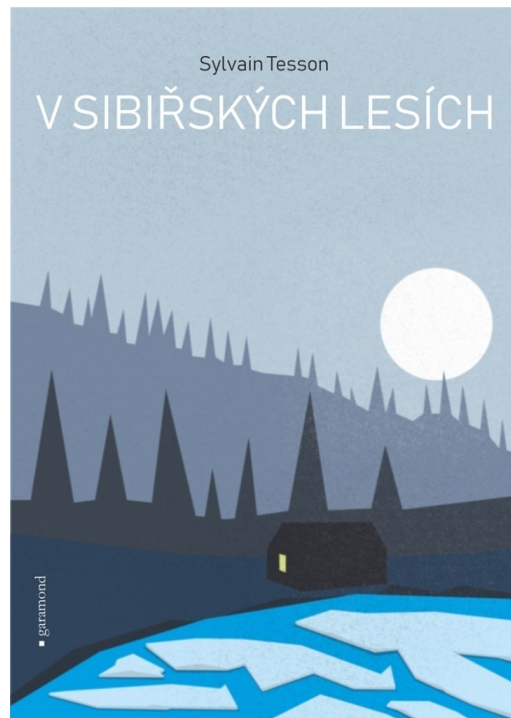
„Kolem páté se konečně cosi děje: mraky se rozestupují. Modř oblohy rozpouští vatu. Šedá masa se trhá a šátky z mlhy škrtí tajgu u krku.“

„Hned po narození by nám měli odstranit kus mozkové kůry. Aby nás přešla chuť ničit svět. Člověk je vrtošivé dítě, které si myslí, že Země je jeho pokojíček, zvířata jeho hračky a stromy jeho chrastítka.“

„Když si zařizujeme život s myšlenkou, že nic nevlastníme, máme všechno, co potřebujeme.“

„Veškeré ideologie zůstávají venku přede dveřmi jako psi. V lesích neplatí ani Marx, ani Ježíš; ani řád, ani anarchie; ani rovnost, ani nespravedlnost.“

„Potom s mohutnými záběry lžičkou v kávě jezera prchám domů.“ -jj-

Na procházce s G. K. Chestertonem

Chtěli byste být raději obrem a pánovitě překračovat celé světadíly, nebo trpaslíkem a procházet pod sedmikráskami jako pod vysokými stromy? Co by bylo lepší podle spisovatele G. K. Chestertona (1874-1936), to naznačuje už samotný název jedné z jeho knih: „**Ohromné maličkosti**“. A závěr stejnojmenné kapitoly vyznívá jednoznačně: „... Všecko záleží na psychologickém přístupu; a v této chvíli je můj přístup docela pohodlný: zůstanu klidně sedět na svém místě a zázraky a dobrodružství si na mne budou sedat jako mouchy. A je jich hodně, za to vám ručím. Svět nikdy nezajde na nedostatek divů; pouze na nedostatek údivu.“ (překlad: J. Čulík).

Foto -vh-

Znáte to jistě i sami z vlastní zkušenosti, zvláště pokud se často skláníte až k zemi spolu s dětmi nebo s vnoučaty nebo třeba s fotoaparátem nastaveným na režim makro. Teď o prázdninách je na to ta pravá doba a věřím, že to vede i k větší ohleduplnosti vůči přírodě. Přece jenom, sedne-li si někdo na bobek ke kyticce a přivoní k ní, sotva na ni potom bezmyšlenkovitě šlápne.

Knížku, o které vám tentokrát vyprávím, mám velmi ráda. Mým nejmilejším příběhem z ní je „Historie tak trochu nepravděpodobná“. O ulici,

kteřá vedla po rovině směrem ke stanici podzemní dráhy a sloužila tak po mnoho let pořád stejně, až najednou jí přišlo líto, že to každý pokládá jen za samozřejmost a že jí samotnou vlastně ani nevnímá. Ve svém zármutku se vzeplala k nebi, aby si tam stěžovala. Protože „... nikdo nevydrží, když se na něj nakládá a přitom si ho nevšímáte...“ Ale není divu, že to tak bývá. Jak si můžeme přečíst ve výboru „**Úžas, radost a paradoxy života podle G. K. Chestertona**“ (vybral a přeložil A. Tomský), je to dáno lidskou pýchou a přehnanými životními nároky:

„... Masová výroba a vyšší životní úroveň nám poskytují tolik zboží a takové pohodlí, o jakém se našim předkům ani nesnilo, pokud se ovšem smíříme s nedostatkem čistého vzduchu, zdravé stravy, životního prostoru, ticha, dobrých mravů a slušnosti. Jinak může mít dnes člověk téměř cokoli. No, alespoň lacinou náhražku čehokoli...“

... Z široké perspektivy ptačího pohledu zdravého rozumu existuje propastný rozdíl mezi potřebou střechy nad hlavou a letadlem a žádný nový vynález to nikdy nezmění. Rozdíl je jen v tom, že jsou dnes abnormální potřeby považovány za normální, a nikoli za luxus. Dokazuje to jen, že si člověk snadno zvyká na umělý styl života, a nikoli že nemá hledat přirozený styl života. Je zásadní rozdíl mezi pohledem z vlastní střechy a pohledem z letadla...“

V letošním roce, poznamenaném zvýšeným strachem o zdraví, o práci, o možnost se scházet a o další základní záležitosti, sotva někdo příliš postrádá jindy běžné vymoženosti - a pojem luxus se tak aspoň trochu vrací ke svému původnímu významu. Už se na to téma řeklo i napsalo za poslední měsíce hodně, ale to je stejně jen zlomek oproti množství reklam opěvujících někdejší sváteční požitky. A stejně tak ta stará, nenápadná knížka „Ohromné maličkosti“ má méně příležitostí posloužit čtenářům, srovnáme-li ji s moderními tituly. A tak vás zvu na pobočku Za Parkem, kde ji v nabídce pořád ještě máme a kde čeká možná právě na vás. **-ah-**

Srpnová krajina Jirky Wagnera

Srpen je měsícem osmým. Léto už je za vrcholem, ale stále při síle. Ještě je léto, ještě je času dost. V horku praskají v polích dozrálé klasy pšenice. V záhybu polní cesty najdeme ostružiny. I ještěrku vyhřívající se na kamenech. Noční obloha na sv. Vavřince (10. 8.): meteoritické roje padajících hvězd. Honem si něco přeji, splní se to! Bouřkové mraky se ještě předvádějí, ale už vědí, že s koncem srpna mají po sezóně. Prázdninová vodácká lenivě brázdí Otavu, zatímco zahrádkáři už dobývají rané brambory. V polích se žlutá strniště mění na hnědé pásy podmítky. Na stromě svítí letní žlutá jablka. Pár jich dát za tričko a ještě honem k řece užít si koupání. *Červenec a srpen jsou nejparnější měsíce roku.* - Však také proto byly vymyšleny letní prázdniny!

BOUŘKA UTICHLA.
Statečně kokrhají
všichni kohouti.

PRŠELO V NOCI,
k ránu více.
Děšť ohnul
i slunečnice.

ZAS O NĚCO BLÍŽ
je konec léta.
Astry
rozkvétají již.

CO O SRPNU VÍM:
Strniště, slunce, oblak.
Hrnek ostružin.

SRPEN POKRADMU
přišel.
Oblaka bílá
kam jen dohlédnu.

Foto Jiří Wagner

"Potichu se říkat učím krásná jména hvězd"

"Noc oblékla do pavučin květ i ratolest, potichu se říkat učím krásná jména hvězd..." K těm nejzářivějším patří Bellatrix, Achemar, Aldebaran, Vega, Alpha Centauri A nebo Sirius. Ale pan **Jaroslav Seifert** měl ve své básni *Noc ze sbírky "Šel malíř chudě do světa"*, z které jsem úryvek převzala, možná na mysl spíše názvy celých souhvězdí a pohádkové příběhy s nimi spojené. Stejně jako v jiné podobné knížce "Chlapec a hvězdy" totiž i v téhle hodně vzpomíná na dětství - na strašidelné pověsti, Alšův krásný slabikář, vrbovou písňaličku, houpacího koně, koláč od paní mlynářky... Hlavně ale vypráví o zázracích přírody a o tom, jak nenahraditelné jsou chvíle na venkově. Každý rok o dovolené si na to vzpomínám a vybavují se mi jednotlivé úryvky. Ráda se s vámi o některý z nich podělím - třeba o začátek "Písně o žabách":

Foto -vh-

Zdraví a strava

Lehká letní kuchyně

Nezadržitelně se blíží září a s ním i další (již sedmý) ročník benefičního festivalu zdravé výživy, ochrany zvířat a veganství Veget Fest ve Strakonících. Pozvánku s kompletním programem přineseme v příštím čísle. Již nyní vás však můžeme začít lákat na některé dobroty a prodávající, kteří se na něm objeví. Naši prosbu o nahlédnutí pod pokličku svého kulinářského umění vyslyšela Jana Marková - hobby kuchařka, jejíž výtvořky budete moci 19. září na [7. strakonickém Veget Festu](#) okusit. Celkem čtyři recepty se vyznačují lehkostí, snadností přípravy, všeobecně dostupnými surovinami a také tím, že jsou nejen veganské, ale rovněž bezlepkové.

Perníková buchta z kokosové mouky

Ingredience: 300 g mouky (200 g kokosové, 50 g rýžové, 50 g pohankové), až 500 ml rýžového mléka (podle toho, jak bude mouka „sát“ vodu), 50–100 ml oleje (řepkový nebo slunečnicový), psyllium (asi 2 lžice), mleté lněné semínko (asi 2 lžice), 1 banán, kakao (50 g), cukr (100 g - kdo má rád sladší, tak více), koření dle chuti (perníkové nebo směs na svařené víno nebo jen skořice), kypř. prášek do perníku, šťáva z ½ citrónu, na dozdobení ořechy a případně čokoládu

Postup přípravy: Do nádoby nalijeme mléko (nejdříve méně a později budeme postupně přilévat při míchání těsta, podle toho, jak mouka nasaje tekutiny - aby nebylo těsto příliš tuhé), dále olej, přidáme psyllium, cukr a citrónovou šťávu. Rozmixujeme banán s trochou mléka, rozemeleme lněné semínko a případně i koření (pokud nemáme již namleté) a vše přidáme k základu těsta. Odvážíme si mouky a nasypeme je do nádoby spolu s kakaem a nakonec přijde kypř. prášek. Vše spojíme v těsto, nejlépe v robotu nebo výkonným ručním šlehačem, a přiléváme mléko. Těsto bude hutnější, trochu jako měkká modelína. Přendáme do vymazaného a vysypaného pekáčku (velikost o malinko větší než na biskupský chlebiček), upěchujeme a navrch naskládáme ořechy. Pečeme na 175 °C 30 až 40 minut (horní a spodní ohřev). U horkovzduchu trochu ubereme na teplotě a hlídáme špejli. Po upečení necháme ve vypnuté troubě s otevřenými dvířky 5 minut „dojít“. Překlopíme na chladnou mřížku a hotovo. Můžeme ještě dozdobit rozehřátou čokoládou nebo šlehačkou.

Foto Jana Marková

Bezlepková pizza

Ingredience na těsto: 200 ml teplé vody, 150 g pohankové celozrnné mouky, 150 g mouky Schär Mix B, lžička sušeného droždí, lžička cukru, sůl

Postup přípravy: Vše spojíme v nelepivé těsto a rozválíme na plech. Na pizza omáčku osmahneme nejmenší nakrájenou cibulku a česnek, přidáme pasírovaná rajčata a množství italských bylinek nebo koření na pizzu podle chuti. Krátce prohřejeme a dosolíme. Můžeme přidat trochu uzené papriky pro chuť. Omáčku rozprostřeme na korpus a poklademe vším, co máme na pizze nejraději. U nás je oblíbená kombinace cukety, uzeného tofu, sušených

rajčat, oliv, papriky a lahůdkového droždí. Nahoru pak klademe na jemné proužky nakrájenou cibuli a pórek. Podle chuti můžeme použít také rostlinnou smetanu, houby, kukuřici, tempeh nebo veganský sýr. Pečeme prvních 5 minut na horkovzduch 225 °C, poté stáhneme teplotu na 200 °C horní + spodní ohřev a pečeme dalších 10 minut. Na závěr ještě chvilku zvýšíme teplotu a zapneme horkovzduch pro vytvoření křupavé kůrky.

Cizrno-papriková "uzená" pomazánka

Ingredience: 1/4 větší červené papriky, 4 zelené olivy, 1/3 uzeného tofu, vařená cizrna (množství podle toho, zda chceme spíše hutnější pomazánku, nebo jemnější, lépe roztíratelnou), pórek, stroužek česneku, koření podle chuti (např: oblíbené bylinky, uzenou papriku, indické koření nebo samotnou kurkumu), sůl (případně černou sůl Kala Namak pro "vajíčkovou" chuť), olivový olej, 2 cherry rajčátka, případně trochu vody, pokud bude pomazánka příliš hustá

Foto Jana Marková

Postup přípravy: Vše umixujeme na konzistenci, která nám vyhovuje. Tuto základní pomazánku můžeme různě obměňovat - výborná je i se sušenými rajčaty nebo opraženými semínky či ořechy. Kdo má rád pikantní chuť, může vyzkoušet kombinaci s chilli a rukolou.

Rybízová kořeněná marmeláda

Ingredience: 1 kg rybízu (500 ml rybízové šťávy), 375 g cukru krupice, rum (podle chuti), koření na svažené víno

Postup přípravy: Rybíz obereme a necháme rozložený na plechu, aby z něj vylezl hmyz. Následně opláchneme a necháme okapat. Rybíz ve větším hrnci přivedeme k varu a štouchadlem na brambory ho rozmačkáme. Přidáme koření na svažené víno a občas promícháme. Asi po deseti minutách stáhneme rybízový rozvar stranou a necháme trochu vychladnout. Šťávu vymačkáme přes síto nebo látku. Tekutinu odměřujeme - mělo by jí být 500 ml. Následně ke šťávě přidáme cukr a rum (případně rumový cukr, pokud nechceme používat alkohol). Zamícháme a

vaříme. Pěnu sbíráme. Asi po 15-20 minutách vyzkoušíme test želírování na studeném talířku - talířek na chvíli vychladíme v mrazáku a na takto studený pak dáme trochu marmelády. Pokud je tekutá, vaříme dál. Pokud ztuhne, můžeme plnit do čistých, teplých sklenic. Otočíme dnem vzhůru a máme hotovo. **Jana Marková**

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,
Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody
Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Vilém Hrdlička (-vh-), Andrea Sedláčková, Milan Jегlík, Dana Kindlmannová, Jiří Wagner, Eva Legátová, Jana Marková

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2020

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE

9. ročník

KOMPOST 8/20